

30.3.2019
Jukka Kuva
Olutkulttuuri-ilta
Hämeenlinna

Hämeenlinnan oluthistoriaa aasinsiltoja pitkin

Hämeenlinna on keskellä kolmostietä, joten näin keski- eli kolmosoluen äärellä voidaan käydä kaupungin oluthistoriaa hieman hatarammilla linkeillä läpi.

1862 valmistui Suomen ensimmäinen rautatie, Helsingistä Hämeenlinnaan. Tuo rata rakennettiin isoilta osin viinanpolttoverosta kerätyillä varoilla, koska Suomen suuruhtinaskunta ei juuri muualta tuloja saanut. Tuolloin junat kulkivat 25 kilometriä tunnissa ja ravintolavaunujen tuloa saatiin odottaa vielä kieltolain ohi, 30 - luvun lopulle.

1865 syntyi ehkä se tunnetuin hämeenlinalainen, Jean Sibelius. Sibeliuksen suku ymmärsi alkoholin kohtuukäytön hyvät puolet ja suvun päämiehellä Johan Matias Fredrik Sibeliuksella kerrotaankin kuolemansa aikoihin juuri 1865 olleen varastoissaan lähes 300 kannua (á 2,67 litraa) erilaisia viinejä. Murrosikäisen Sibeliuksen asuessa isoäitinsä Katarina Borgin kotona ilmapiiri oli ahdasmielisempi, mutta silti jo tuossa iässä hänen alkoholinkäyttönsä ”jäi kotiväen silmien alla olueeseen tai portteriin”, jota lääkäri kerran määräsi toipilaan vahvistamiseksi. Oluen mausta Janne ei kuitenkaan välttämättä pitänyt, ainakin hän valitteli kirjeessään 1900-luvun vaihteessa saksalaisen ”bierin” pahaa makua. Sibeliuksesta tulikin opiskeluvuosiensa jälkeen aktiivinen viiniharrastaja. Oluella oli silti paikkansa Sibeliuksellakin, ruokajuomana. Pitkän kaavan mukaan ravintolassa vieraillessa aterian sisältö oli esim. seuraava: sherryä, olut, ja ruokaryyppy kylmille alkupaloille, punaviini liharuoalle, muutama (!) väliviski, jälkiruokaviini makeahkole jälkiruoalle ja konjakki kahvin ja sikarin kera. Joskus iltaa jatkettiin vielä shampanjalla ja ostereilla. Kieltolain ajanakin Sibelius saattoi ”lääkereseptin” saatuaan lähettää tilauksen Helsingin Kauppatorin apteekkiin: ”10 plo viski ja 10 plo Sauternes, molemmat hyvää merkkiä.” Kieltolain kaaduttua Sibelius täydensi Ainolan varastoja nykyrahassa mitattuna noin 1400 euron hankinnalla. Vakka-Suomen Panimo juhlisti säveltäjän 150 - vuotispäivää S150lius - oluella, joka ei valitettavasti ollut kovin kummoinen.

Hieman Sibeliusta myöhemmin, 1873, syntyi Hämeenlinnassa Karl Gustaf Larson, eli Larin-Kyösti. Vuosijuhlissa paikalla olleet tai muuten historiaa tuntevat saattavat muistaa Larin-Kyöstin miehenä joka opetti Eino Leinon juomaan. Kostona Leino opetti Kyöstin kirjoittamaan runoja. Larin-Kyösti itse asiassa karkotettiin Hämeenlinnasta 1892 hänen tapeltuaan kavereidensa kanssa toisen nuorisojoukon kanssa Hämeenlinnan Tähtipuistossa.

Viisi vuotta myöhemmin syntynyt Eino Leino asui hänkin välillä Hämeenlinnassa, jossa hän valmistui ylioppilaaksi 1895 ja kirjoitti runoja lyseon toverikunnan Vasama - lehteen. Eino Leinolle maistui tunnetusti kaikki alkoholi, mutta siitä puhuin jo vuosijuhlassa riittävästi.

1887 syntyi nykyisellä Hämeenkoskella Johan Gustaf Hellstén, joka kävi koulunsa Hämeenlinnassa. 1887 lukioon siirtyessään hän suomensi nimensä ja tunnettiin siitä eteenpäin Juho Kusti Paasikivenä. Miten tämä sitten liittyy olueen? Vuonna 2013 St. Urho's Pub juhli 40 - vuotispäiviään ja sen kunniaksi porilainen Beer Hunters teki heille joka kuukausi uuden presidenttioluen, yksi jokaista siihen asti Suomen presidenttinä toiminutta henkilöä kohden, ja Urkissa tehtiin oluen kaveriksi ruoka-annos. Edelleen kaduttaa etten tuona Helsinkiin muuttovuonnani käynyt yhtäkään näistä testaamassa. Ehkä sitten neljän vuoden päästä? 7. presidenttimme Paasikiven vuoro koitti Heinäkuussa ja olut oli düsseldorfilaistyylinen altbier, joka tarjottiin smetanalla koristetun sampipiirakan ja tuorekurkkusalaatin kanssa.

1908 Hämeenlinnassa syntyi Tauno Valdemar Brännäs, joka tunnetaan paremmin Tauno Palona. Kuuluisa ja tuottelias Palo oli myös siinä määrin oluen (tai rahan) ystävä, että Sinebrychoff sai hänet pestattua mainoskasvokseen 1957 kun se julkisti kaksi uutta, edelleen myynnissä olevaa tuotemerkkiä, KOFF ja Sinebrychoff Porter. "Sano vaan reilusti KOFF" oli slogan jolla uusi olut myytiin onnistuneesti kansalle. Keskioluen vapauduttua slogan muuttui vielä muotoon "Sano vaan vapaasti KOFF"

1942 ja 1943 syntyivät Hämeenlinnassa kaverukset Veikko Olavi Salmi, ja Antti Yrjö Hammarberg, eli Vexi Salmi ja Irwin Goodman. Molemmille olut maistui reippaastikin, mutta vain Vexi siirtyi kohtuukäyttöön ja on hengissä. Kun Irwin aikanaan "lopetti juomisen", hän joi enää vain kymmenen pulloa olutta päivässä, eikä sitä kuulemma laskettu. Kaksikon ensimmäinen yhteinen biisi oli nimeltään "Kännimäen mambo", ja siitä asti alkoholi pysyi vahvana vaikutteena Irwinin musiikissa. Vauhtia joskus riitti, 1966 Irwinillä oli seitsemän keikkaa juhannuksena. Matkat taittuivat helikopterilla, joita Suomesta löytyi tuolloin yksityisenä tasan yksi. Samana vuonna syntyi myös Irwinin tunnetuin juomalaulu "Ei tippa tapa", saman nimiseltä levyiltä. Ehkä Vexin 1977 kirjoittama "Meidän kaikkien Urkki" kertookin tsekkiläisestä pilsistä eikä silloisesta presidentistä?

Mainittakoon myös 1951 syntynyt Pertti Olavi "Velto" Virtanen, joka on Wikipedian mukaan psykologi, hypnologi, rock-muusikko ja poliitikko. Velto on ollut tuttu näky mm. sahdinvalmistuksen SM-kisoissa, ainakin vuonna 2016 Sastamalassa jossa "sahtishamaani" esiintyi myös ohjelmanumerona. Vuonna 1994 Virtanen oli ehdolla presidentinvaaliksi sloganilla "Velton kansan luonnollinen valinta". Kolme prosenttia on yllättävän kova äänisaalis ensimmäiseltä kierrokselta. Tuon julkisuuden avulla hänet valittiin seuraavana vuonna eduskuntaan pienen Ekologisen puolueen edustajana. Tämän jälkeen Virtanen on ollut kahdesti sitoutumattomana kansanedustajana Perussuomalaisen listoilta valittuna.

Tuoreimpana mukaan mahtuu 1978 Järvenpäässä syntynyt, mutta monta nuoruusvuottaan Hämeenlinnassa asunut Karri Pekka Matias Miettinen, eli Paleface, joka valittiin 2016 keulakuvaksi kun Greenpeace arvioi kotimaisten panimoiden vihreyttä. Laitilan

Wirwoitusjuomatehtaan ja Malmgårdin panimon voittoon päättyneen testin lisäksi kampanjassa julkaistiin myös mainos, jossa Paleface esiintyy.

Lähteet:

https://fi.wikipedia.org/wiki/Jean_Sibelius

http://www.sibelius.fi/suomi/erikoisaiheet/nautinta-aineet/naut_02.htm

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Larin-Ky%C3%B6sti>

<https://sinebrychoff.fi/yhtio/historia/>

<https://olutposti.fi/olutta-ja-mennyttä-maltaista-panimohistoriaa-mainosten-valityksella-17/>

<https://olutposti.fi/olutta-ja-mennyttä-maltaista-panimohistoriaa-mainosten-valityksella-25/>

<https://sinebrychoff-asiakas.fi/195-tarinaa-sinebrychoffista/>

<https://www.elavamuisti.fi/aikajana/koff-tauno>

<https://olutverkko.wordpress.com/2012/12/28/urhon-pub-40-vuotta-joka-kuukausi-uusi-presidenttiolut/>

<https://www.is.fi/viihde/art-2000005375943.html>

https://fi.wikipedia.org/wiki/Irwin_Goodman

https://fi.wikipedia.org/wiki/Veltto_Virtanen

<https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/86980-veltto-virtanen-tyrmistyi-%E2%80%9Dviking-linen-nainen-on-taysi-rasisti%E2%80%9D>

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Paleface>

<https://www.iltalehti.fi/iltvuutiset/a/201607230100509>